

KELLY BARNHILL

De l'autora de *La nena que va beure llum de lluna*

**QUAN
LES
DONES
EREN
DRACS**

KELLY BARNHILL

**QUAN
LES
DONES
EREN
DRACS**

Traducció d'Alexandre Gombau i Arnau

Fanbooks

Títol original: *When Women Were Dragons*

© del text: Kelly Barnhill, 2022

© de la traducció: Alexandre Gombau i Arnau, 2023

Il·lustració de la coberta de Charlotte Day

© d'aquesta edició: Edicions 62, S. A., Fanbooks, 2023

Av. Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona

www.fanbooks.cat

fanbooks@grup62.com

Primera edició: març del 2023

ISBN: 978-84-19150-17-2

Dipòsit legal: B. 3.162-2023

Imprès a Catalunya

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.

La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté

l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

1

Tenia quatre anys quan vaig trobar un drac per primer cop. No ho vaig explicar mai a la mare. Em feia l'efecte que no ho entendria.

(M'equivocava, evidentment. Però és que m'equivocava en moltes coses quan es tractava d'ella. I això no era cap excepció. Diria que, potser, ningú coneix bé la seva mare, en el fons. O, com a mínim, fins que ja és massa tard.)

El dia que vaig trobar un drac, per a mi, va ser un dia de pèrdua, en un moment d'inestabilitat. Feia més de dos mesos que la mare havia desaparegut. El pare, a qui el rostre se li havia tornat buit i inexpressiu com una mà dins d'un guant, no em donava cap explicació. La tieta Marla, que havia vingut a estar-se amb nosaltres per cuidar-me mentre la mare no hi era, es mostrava igual d'inabastable. Cap dels dos parlava de la situació ni d'on era la mare. No em deien quan tornaria. Jo era petita i, per tant, no m'informaven de res ni em donaven cap explicació, i qualsevol pregunta per part meua es considerava absurda. Em deien que fos bona nena. Esperaven que ho oblidés tot.

Aleshores, a l'altra banda del carrer, hi vivia una dona gran i menuda. Tenia un hortet, un bonic cobert i unes quantes gallines que s'aixoplugaven en un petit galliner amb un mussol fals col·locat al damunt. De vegades, quan entrava a la seva propietat per saludar, la dona em donava un grapat de pastanagues. D'altres, m'oferia un ou. O una galeta. O un cistell ple de maduixes. M'encantava, aquesta dona. Per a mi, era l'únic ésser amb sensibilitat

en un món massa sovint insensible. S'expressava amb un accent fort (polonès, vaig saber molt més endavant) i m'anomenava la seva petita *zabko*, ja que jo sempre saltava com una granota, i llavors m'encomanava feinetes perquè arplegués alquequengis, tomàquets primerencs, créixens o pèsols d'olor. En acabat, al cap d'una estona, m'agafava de la mà i m'acompanyava a casa, prevenint-me de la mare (abans de la seva desaparició) o de la tieta (durant aquells llargs mesos de desaparició de la mare). «Has de vigilar, amb aquesta —m'advertia—, o un dia li sortiran ales i marxarà volant».

Tot just s'acabava el juliol quan vaig topar amb el drac, una tarda calorosa i canicular. Un d'aquells dies que les tempestes es congrien cel enllà, acumulant potència i retronyant durant hores, esperant desfermar tot d'incidents contradictoris (enfosquant el dia, omplint d'udols els silencis i xuclant tota la humitat de l'ambient com una esponja molla gegant). En aquell moment, però, la tempesta encara no havia esclatat, i el món simplement estava a l'aguait. L'ambient era tan xafogós que gairebé semblava tangible. El cuir cabellut em suava i em xopava les trenes, i el vestit de cosset se m'arrapava a la pell, ple de ditades llardoses.

Recordo els lladrucs picats del gos dels veïns.

Recordo la remor llunyana d'un motor revolucionant-se. Probablement era la tieta, reparant un altre cotxe d'algun veí. La tieta era mecànica, i la gent deia que tenia màgia a les mans. Podia agafar qualsevol màquina avariada i tornar-la a la vida.

Recordo l'estrany brunzit elèctric de les cigales cridant-se d'un arbre a l'altre.

Recordo les partícules de pols flotant i el pol·len desplaçant-se en l'aire, resplendint a la llum obliqua.

Recordo un seguit de sorolls al pati del darrere del veí. El rugit d'un home. El crit d'una dona. Un xiscler de pànic. Unes esgarrapades i un cop sec. I a continuació, un «oh» ofegat i esmperdut.

Cadascun d'aquests records és clar i punyent com vidres trencats. Aleshores no tenia manera de comprendre'ls (em resultava impossible relacionar moments precisos, i aparentment inconnexos, amb detalls concrets). Vaig trigar anys a lligar caps. He guardat aquests records com tota criatura guarda records: una col·lecció aleatòria d'objectes cridaners i nítids, arraconats als prestatges més foscos dels amagatalls més polsosos de la ment. Romanen allà, aquests records, desconcertant-nos a les fosques. Ressonant a les parets. Destorbant l'ordre curós d'allò que ens pensem que és cert. I fent-nos mal quan oblidem com són de perillosos i ens hi aferrem massa fort.

Vaig obrir la porta del darrere i vaig entrar al jardí de la senyora gran, com havia fet centenars de vegades. Les gallines estaven en silenci. Les cigales havien parat de brunzir i els ocells de refilar. No veia la dona enlloc. En canvi, al bell mig del jardí, vaig veure un drac assegut sobre les anques, a mitja distància entre les tomaqueres i el cobert. Tenia una expressió estupefacta a la seva enorme cara. Es mirava les mans. Es mirava els peus. Va girar el coll endarrere per donar una ullada a les seves ales. No vaig cridar. No vaig fugir. Ni tan sols em vaig moure. Simplement em vaig quedar allà plantada, immòbil, esguardant el drac.

Finalment, com que jo havia vingut a veure la dona gran i menuda, i era una nena d'allò més decidida, em vaig aclarir la veu i vaig demanar on era. El drac em va mirar, sorprès. No va dir res. Va fer l'ullet. Es va posar un dit davant la boca sense llavis com dient «xxit». I llavors, sense esperar res més, va cargolar les potes sota el voluminós cos com si fossin molles, va decantar la cara cap amunt, als núvols, va desplegar les ales i, amb un gruny, es va enlairar, fent un salt cap al cel. Vaig observar com pujava més i més amunt, mentre descrivia un arc en direcció oest per esfumar-se sobre les voluminoses capçades dels oms.

Després d'això, no vaig tornar a veure la dona gran i menuda. Ningú no l'esmentava. Era com si no hagués existit mai. Vaig

intentar preguntar, però ni tan sols tenia prou informació per fer cap pregunta. Acudia als adults de la meua vida en cerca de seny i seguretat, però no en trobava gens. Només silenci. La dona gran i menuda ja no hi era. I jo havia vist una cosa que no podia comprendre. Mencionar-ho estava fora de lloc.

Al capdavant, li van segellar la casa amb taulons, van créixer herbotes al jardí i l'hortet es va anar embardissant. La gent passava per davant de la casa sense ni tan sols mirar-la.

Tenia quatre anys quan vaig veure per primer cop un drac. Tenia quatre anys quan vaig aprendre a guardar silenci pel que feia als dracs. Potser és així com aprenem a guardar silenci... amb absència de paraules, amb absència de context, amb un forat a l'univers que hauria d'haver ocupat la veritat.

La mare va tornar amb mi un dimarts. Novament, no va donar cap explicació, ni va fer cap intent per tranquil·litzar-me; es va limitar a no dir paraula sobre el tema, amb fredor, pesantor i obstinació, com un bloc de glaç encastat a terra; era una altra cosa que, senzillament, no es podia esmentar. Va ser, si ho recordo bé, poc més de dues setmanes després que la senyora gran de l'altra banda del carrer hagués desaparegut. I quan el seu marit, ves quina coincidència, també va desaparèixer. (Tampoc ho esmentava ningú, això.)

El dia que la mare va tornar, la tieta Marla es va posar frenètica, netejant la casa, refregant-me la cara sense parar amb una tovallola calenta i raspallant-me els cabells obsessivament fins a deixar-me'ls llunts. Jo protestava, alçant la veu, i provava, sense sortir-me'n, de desempallegar-me de la seva ferma agafada.

—Au, va —va etzibar la tieta amb brusquedat—, ja n'hi ha prou, d'aquest color! Volem que facis patxoca, ara, oi?

—Per què? —vaig demanar jo, i vaig frenar la llengua.

—Per res. —El seu to era terminant (o això pretenia clarament). Però jo, fins i tot sent una mocosa, podia intuir el signe d'interrogació que s'hi amagava al darrere. La tieta Marla em va deixar anar i es va enrojolar una mica. Es va acostar a mirar per la finestra. Se li va arrugar el front. I llavors va recuperar el seu posat inexpressiu. Va polir els cromats del forn i va fregar el terra. Totes les finestres brillaven com l'aigua. Cada superfície lluïa com l'oli. Jo vaig seure a la meva habitació amb les nines (que no

em divertien) i els meus jocs d'arquitectura (que sí que ho feien), i vaig fer morros.

Vaig sentir la remor somorta del cotxe del pare arribant a casa cap a l'hora de dinar. Soltava molt, perquè no venia mai a casa durant el dia si era feiner. Em vaig acostar a la finestra i vaig atansar el nas al vidre, amb la qual cosa hi vaig deixar una estranya taca rodona. El pare es va ajupir al costat de la porta del conductor i es va ajustar el barret. Va donar uns copets a les corbes del capó mentre rodejava el vehicle, va obrir la porta de l'acompanyant i va allargar la mà. Una altra mà l'hi va agafar. Vaig contenir la respiració.

Una desconeguda va sortir del cotxe, vestida amb la roba de la mare. Una desconeguda de rostre similar al de la mare, però no ben bé igual: inflat on hauria d'haver estat delicat, i prim on hauria d'haver estat molsut. Era més pàl·lida que la mare, i tenia els cabells més esclarissats i menys llustrosos (amb tot de manyocs i remolins, i alguna clapa calba). El seu pas era insegur i vacil·lant (en absolut el caminar amb aplom de la mare). Vaig torçar la boca amb disgust.

Van començar a venir cap a la casa, el pare i aquella desconeguda. El pare li envoltava les espatlles amb el braç dret com si l'acollís sota la seva ala i l'arrambés fort. El barret, encastat en angle al front, lleugerament decantat de costat, li amagava el rostre sota una ombra. No li podia veure l'expressió de la cara. Tan bon punt van arribar a la meitat del sender d'accés principal, vaig sortir corrent de l'habitació i vaig acudir, sense alè, a l'entrada. Em vaig eixugar el nas amb el dors de la mà mentre observava la porta, i vaig esperar.

La tieta va ofegar una exclamació i va sortir de la cuina amb un davantal lligat a la cintura, la blonda del qual fregava sobre els genolls de la granota de treball. Va obrir d'una revolada la porta principal i els va deixar passar cap a dins. Em vaig fixar com es ruboritzava en veure aquesta figura vestida amb la roba

de la mare, com se li envermellien els ulls, brillants a causa de les llàgrimes.

—Benvinguda a casa —va dir la tieta, amb la veu enrogallada. Es premia la boca amb una mà i el cor amb l'altra.

Vaig mirar la tieta. Vaig mirar la desconeguda. Vaig mirar el pare. Esperava una explicació, però no en vaig rebre cap. Vaig picar el terra amb el peu. No van reaccionar. Finalment el pare es va aclarir la veu.

—Alexandra —va dir.

—Em dic «Alex» —vaig xiuxiuejar.

El pare en va fer cas omís.

—Alexandra, no et quedis aquí bocabadada. Fes un petó a la mare. —Es va mirar el rellotge.

La desconeguda em va mirar. Va somriure. Aquell somriure s'assemblava una mica al de la mare, però el cos ni per casualitat, i la cara encara menys, ni els cabells, ni la seva olor, i tot plegat es va fer insuportable. Les cames em van fer figa i em va començar a fer mal el cap. En aquella època jo era una criatura seriosa (assenyada, reservada i sense gaire tirada a les rebequeries ni als plors). Però recordo una clara sensació de cremor al fons dels ulls. Recordo que em va agafar singlot. No podia fer ni una passa.

La desconeguda va somriure, va trontollar i es va aferrar al braç esquerre del pare. Ell no va semblar notar-ho. Va girar una mica el cos i va consultar el rellotge altra vegada. Llavors em va adreçar una mirada severa.

—Alexandra —va dir amb fermesa—. No m'ho facis repetir. Pensa com es deu sentir la teva mare.

Em vaig posar molt vermella.

La tieta es va col·locar al meu costat en un tres i no res, i em va aixecar matusserament fins als seus malucs com si fos una mocosa.

—Els petons són millors quan els podem fer tots plegats —va

deixar anar—. Som-hi, Alex. —I sense afegir res més, va enllaçar la cintura de la desconeguda amb un braç i va fregar la galta contra la seva galta, obligant-me a entaforar la cara a la corba entre el coll i l'espatlla de la desconeguda.

Vaig percebre la respiració de la mare sobre la meva closca.
Vaig sentir el seu sospir acariciant-me l'orella.

Vaig tocar la tela baldera del seu vestit floral amb els dits i vaig cargolar-hi el puny a sobre.

—Ah —vaig dir, més aviat com si respirés que no pas com si parlés, i vaig passar un braç pel clatell de la desconeguda. No recordo haver plorat. Sí que recordo el mocador, el coll del vestit i la pell de la mare mullant-se. Sí que recordo el gust salat.

—Bé, ara m'agrades —va etzibar el pare—. Sigues bona nena, Alexandra. —Va apuntar amb el seu mentó esmolat—. Marla —i va assentir cap a la tieta—. Fica-la al llit —va afegir. No va dir res a la desconeguda. A la mare, vull dir. No va dir res a la mare. Potser érem tots estranys, ara.

Després d'aquell dia, la tieta Marla va continuar venint a casa cada matí i s'hi quedava fins molt després que el pare hagués tornat de la feina, per marxar a casa seva només després d'haver rentat els plats del sopar i d'haver escombrat el terra, i que el pare i la mare se n'haguessin anat al llit. Cuinava i jugava amb mi durant les interminables migdiades de la mare. S'ocupava de la casa i únicament anava a treballar al taller mecànic els dissabtes, tot i que això feia empipar el pare, ja que no tenia ni idea de què fer amb mi, o amb la mare, un dia sencer sense ajuda.

—El lloguer no surt de franc —li recordava ella quan el pare s'asseia emmurriadament a la seva butaca preferida.

Durant la resta de la setmana la tieta Marla era el pilar que sostenia la vida de la meva família. Ella deia que era feliç fent això. Assegurava que l'únic que valia la pena era ajudar la seva germana a recuperar-se. Repetia que es tractava de la seva tasca preferida. I em penso que devia ser així.

La mare, mentrestant, deambulava per la casa com un fantasma. Abans de la seva desaparició, era menuda, lleugera i fina. De peus petits. Faccions delicades. Mans llargarudes i gràcils, com brins d'herba lligats amb una cinta. Quan va tornar era, encara que semblí impossible, més lleugera i fràgil. Semblava la closca despresa d'un grill que li ha quedat petita. Ningú no en parlava. Era impensable. El seu rostre era blanc com els núvols, llevat de la pell fosca com la tempesta que li envoltava els ulls. Es cansava fàcilment i dormia molt.

La tieta procurava que tingués faldilles planxades per posar-se. I guants emmidonats. I sabates enllustrades. I bruses elegants. Mirava que tingués cinturons de la mida adequada per cenyir-se aquella roba baldera a la cintura minúscula. Tan aviat com les clapes calbes van començar a desaparèixer de la closca de la mare i va recuperar els cabells, la Marla va fer venir una perruquera a casa, i després la noia d'Avon. Pintava les ungles de la mare, l'afalagava quan menjava i sovint li recordava que ja semblava ben bé ella mateixa. Això em feia rumiar. No entenia a qui altre s'havia d'assemblar. Volia preguntar-ho. Però no sabia com fer una pregunta així.

La tieta Marla, en aquesta època, es va convertir en la imatge contrària a la mare. Era alta, d'espatlles amples, i molt resoluta. Podia aixecar objectes que al pare li pesaven massa. No la vaig veure ni una sola vegada amb faldilla. O amb sabates de tacó. Duia pantalons de cintura alta i calçava botes militars. De vegades es posava un barret d'home, que duia en angle sobre els rínxols subjectats amb agulles, sempre tallats ben curts. El seu pintallavis era d'un vermell fosc, cosa que la mare trobava espantosa, però es tallava les ungles arran de pell i no se les pintava, com els homes, cosa que la mare també trobava espantosa.

La tieta, temps enrere, pilotava avions: primer, al Transport Aeri Auxiliar, després al Cos Femení de l'Exèrcit, i més tard, breument, a les Forces Aèries de Dones Pilots durant la primera

part de la guerra, fins que la van llicenciar per raons que no em van explicar mai i es va posar a reparar motors. Hi tenia bona mà. Tothom volia que els ajudés. Va deixar les Forces Aèries de Dones Pilots d'improvís quan els avis van morir, va treballar fent de mecànica en un taller de reparacions per pagar els estudis de la mare i, quan la mare va acabar, no ho va deixar. Jo no vaig comprendre fins molt després que es tractava d'una ocupació estafolària per a una dona jove. A la feina es passava el dia vinculada o sota motors en revolució; les seves mans màgiques els tornaven a la vida. I em penso que li agradava. Però, malgrat ser petita, m'adonava de com se li desviava la vista cap al cel, com qui enyora casa seva.

M'estimava la tieta, però també l'odiava. Al cap i a la fi, jo era una criatura. I volia que fos la mare qui em preparés l'esmorzar, que fos la mare qui em portés al parc i que fos la mare qui mirés malament el pare quan, de nou, ficava la pota. Però era la tieta qui ara feia totes aquestes coses, i jo no l'hi perdonava. Era el primer cop que m'adonava que una persona podia sentir alhora coses oposades.

Una vegada, quan figurava que jo havia d'estar fent una becaïna, vaig sortir del llit i vaig entrar de puntetes a l'estudi del pare, que era al costat del bany principal, que al seu temps era al costat de l'habitació dels pares. Vaig obrir la porta només una esclatxa i vaig fitar a dins. Era una nena curiosa. I em delia per esbrinar coses.

La mare estava estirada al llit, sense roba, cosa que em va sobtar força. La tieta seia al seu costat i untava d'oli la pell de la mare amb llargues i fermes passades. El cos de la mare estava cobert de cicatrius... cremades extenses i profundes. Em vaig prémer la boca amb la mà. L'havia atacat un monstre? M'ho haurien dit, si hagués estat així? Em vaig mossegar amb força la part carnosa dels dits per ofegar un crit mentre observava. El lloc on haurien d'haver estat els pits l'ocupaven dos somriures protube-

rants sobre la pell, d'un rosat intens i cridaner. No vaig suportar gaire aquella visió. La tieta li passava els polzes oliosos suau-ment al llarg de cada cicatriu, una després de l'altra. I jo feia una ganyota quan la mare feia una ganyota.

—Tenen més bon aspecte —comentava la tieta Marla—. Abans que te n'adonis, hauran perdut tant de color que ni t'hi fixaràs.

—Em tornes a mentir —va replicar la mare, amb veu fluixa i seca—. No cal que ningú continuï dient...

—Au, ja n'hi ha prou —la va tallar la Marla enèrgicament—. Prou d'aquest color. Vaig veure homes molt pitjor que tu durant la guerra, i tiraven endavant, oi? Doncs tu també pots. Espera i ja ho veuràs. Ens enterraràs a tots. He resat tant que no m'estranyaria que et convertissis en immortal. L'altra cama.

La mare va obeir, es va girar d'esquena a mi per posar-se de costat i que la tieta li pogués fer massatge amb l'oli a la cama esquerra i la part baixa del tors, prement profundament els músculs amb el tou de la mà. També tenia cremades a l'esquena. La mare va fer que no amb el cap i va sospirar.

—Ja t'agradaria que fos Titonos, oi?

La Marla va arronsar les espatlles.

—A diferència de tu, jo no he tingut una germana gran que m'animés a acabar el batxillerat, de manera que no conec totes aquestes al·lusions teves, senyoreta setciències. Pots ser com qui més t'agradi.

La mare va amagar la cara a l'angle del braç.

—És de la mitologia —va explicar—. També d'un poema que abans m'agradava. Titonos era un home... un mortal... de l'antiga Grècia que es va enamorar d'una deessa i van decidir casar-se. Tot i això, la deessa no suportava la idea que el seu marit morís algun dia i, per tant, li va concedir la immortalitat.

—Que romàntic —va apuntar la tieta—. El braç esquerre, sis-plau.

—No ben bé. —La mare va sospirar—. Els déus són ximpls i curts de gambals. Són com nens. —Va negar amb el cap—. No. Són pitjors. Són com homes... fan bestieses sense pensar en les conseqüències o en les repercussions. La deessa li va prendre la possibilitat de morir. Però ell envellia igualment, perquè ella no havia pensat a donar-li també l'eterna joventut. Per tant, cada any es tornava més vell, més malalt i més dèbil. Esdevenia més sec i arrugat, i cada cop més menut fins que va ser de la mida d'un grill. La deessa el duia a la butxaca tota l'estona i sovint oblidava que ell era allà. L'home era una desferra, un inútil, i va perdre tota esperança que res pogués canviar. No va ser gens romàntic.

—Tomba't sobre la panxa, reina —va demanar la tieta, impacient per canviar de tema. La mare va rondinar mentre s'acomodava. La Marla potinejava els músculs de la mare igual que potinejava els cotxes: empenyent, ajustant, corregint el que estava malament. Si algú podia arreglar la mare, era la tieta. Va fer petar la llengua—. Bé, amb tant d'oli, no crec que t'assequis tant. Però, després de l'ensurt que vam tenir, després que gairebé et... —La veu de la tieta Marla es va esquarterar una mica. Es va dur el dors de la mà a la boca i va fer veure que estossejava. Però, malgrat ser petita, vaig comprendre que només ho fingia. Va remenar el cap i va reprendre els massatges sobre el cos de la mare—. En fi, portar-te amunt i avall dins la meva butxaca no em sembla tan malament. De fet, ho faria. —Es va aclarir la veu, però arrossegava les paraules—. Ho faria sempre que ho volguessis.

Jo no hauria de recordar res d'aquest diàleg; però, encara que sembli estrany, el recordo. Recordo cadascuna de les paraules. Per a mi, no era tan insòlit (em vaig passar la major part de la infantesa memoritzant coses sense voler, enregistrant-ho tot). No sabia què significava aquella conversa, però sabia com em feia sentir. M'escalfava el cap i em refredava la pell, i al voltant del meu cos tot semblava vibrar i giravoltar. Necessitava la mare.

Necessitava que la mare es posés bona. I amb el raonament irracional d'una nena, pensava que, perquè això es fes realitat, la tieta havia de marxar (si marxava, pensava jo, segurament la mare es posaria bona). Si la tieta Marla se n'anava, no caldria que ningú donés menjar a la mare, ni que portés la casa, ni que li fes fregues als músculs, ni que l'ajudés a vestir-se, ni que la portés a cap butxaca perquè no li passés res. La mare, senzillament, seria la mare. I el món seria com havia de ser.

Vaig tornar a l'habitació i vaig pensar en el drac del pati de la veïna. En el seu astorament mentre es mirava les urpes de les mans i els peus nuosos. En com es girava per observar-se les ales. Vaig recordar l'esbufec i l'«oh». Vaig recordar com va plegar les anques i va arquejar el llom. L'estremiment dels músculs sota la pell iridescent. Com va desplegar les ales. I aquell salt impressionant cap al cel. Recordo el meu fort esbufec quan el drac va desaparèixer entre els núvols. Vaig tancar els ulls i vaig imaginar que a la tieta li creixien ales. Els seus músculs, centellejant amb escates metàl·liques. La seva mirada alçant-se cap al cel. La tieta, volant lluny.

Em vaig tapar amb una manta i vaig tancar fort els ulls... provant, com ho prova una nena, d'imaginar que era cert.

Les referències més antigues de la història documentada sobre draconació espontània es troben als arcaics textos perduts de Timeu de Tauromenion, escrits aproximadament el 310 aC. Aquests manuscrits es van descobrir durant l'excavació de les vastes biblioteques subterrànies, situades al cor del Palau de Nèstor, però no els havia llegit ni estudiat ningú fins fa poc, perquè s'havien traspaperat a la cripta on es conservaven. Els fragments de Timeu, entre altres coses, han aportat nova llum sobre el personatge històric de la reina Dido de Cartago: sacerdotessa d'Astarte, engalipadora de reis i bergant d'alta mar. Els relats de la seva vida a la literatura (des de Ciceró a Plutarc, passant per Virgili i tots els altres sòmines insofribles) varien extraordinàriament: cadascun d'ells retrata diversos vessants d'una dona innegablement complexa, inescrutable i essencialment provocadora. Els relats de la seva mort, en canvi, són força coincidents. Concretament, que Dido (ja fos per pena, ràbia, venjança o, simplement, en un acte d'autosacrifici per salvar la ciutat que va fundar, construir i estimar) va pujar serenament a la seva pira funerària i es va abalancar sobre l'espasa del seu marit, expirant per fi mentre la devoraven les flames.

I tal vegada és cert.

Ara bé, els escrits de Timeu ofereixen una perspectiva alternativa. Fragments del Llibre 19, del Llibre 24 i del Llibre 49 de les Historiæ de Timeu proporcionen referències breus i fortuïtes sobre un destí diferent de la reina Dido, presentades com si s'assumís que el lector ja coneix i comprèn el relat esmentat al text. Aquestes al·lusions ocasionals, es podria sostenir, són significatives, ja que donen a entendre que l'escriptor no veu necessari explicar el seu punt de vista sobre els esdeveniments; al contrari, simplement esmenta una narració al seu públic contemporani d'una manera que sembla tan acceptada com acceptable. Timeu descriu com la reina Dido, flanquejada per sacerdotesses a cada banda, es va plantar a la costa per observar com el mar s'enfosquia amb tot de naus troianes, àvids del port, les riqueses, els recursos i les dones de Cartago. Timeu descriu Cartago com una mamella de la qual Enees i els seus acòlits desitgen alletar-se, i que tota la ciutat tremolava davant l'avidesa irrefrenable dels homes.

Els fragments de Timeu aporten pistes suggeridores. Al Llibre 19 explica que la reina i les sacerdotesses van obrir-se la roba i la van deixar caure a terra. «Van sortir de les túniques com a nimfes i van abandonar el seu cos com a monstres», escriu Timeu, i afegeix que «el mar cremava amb un miler de pires». Quina mena de monstres? I de qui eren les pires? Timeu no ho diu pas. Al Llibre 24 escriu: «Ai, Cartago! Ciutat de dracs! Ai de tu per girar l'esquena a les teves protectores sagrades! En una generació, la noble ciutat de Dido es veu reduïda a ruïnes i devastació». I al Llibre 49, en què es descriu com la reina va entabanar prèviament el rei Pigmalíó i com va fugir posteriorment pel mar, Timeu escriu: «Durant el viatge, la jove reina va recórrer illes que no figuraven a cap mapa i va ordenar als seus homes que l'esperessin a les naus mentre ella nedava tota sola fins a terra. Cada cop tornava amb dones... perquè fossin princeses i esposes, els van dir als homes. Aquests últims s'estremien en veure aquestes dones, i no podien explicar-ne el motiu. Ai, com els centellejaven els ulls! Ai, quin murmuri d'ales els feien les túniques! I, ai, amb quina vitalitat els bullia el ventre. Eren fortes com homes, aquestes sacerdotesses. Prenien el sol a coberta com sargantanes. Els mariners van cedir a les dones una cabina espaiosa. I els que van perdre el capteniment, els que es van lliurar a la luxúria amb qui no devien, l'endemà solien haver desaparegut i el seu nom no es tornava a pronunciar mai més».

Va experimentar Dido una draconació? Es van transformar les princeses? No ho podem saber. Però dos detalls ens donen bons motius per parar més atenció a les Historiari. En primer lloc, el relat de Timeu és la documentació més antiga d'aquests esdeveniments i, per tant, és menys probable que estiguin manipulats per pressions de revisionisme polític. Al cap i a la fi, no hi ha res que deleixi més els homes que refer la història per ser-ne ells els protagonistes. I en segon lloc, al llarg de la història, els actes de draconació aparentment espontanis i puntuals de les dones (en realitat no són espontanis, però ja hi tornarem més endavant en aquest document) són entomats pràcticament en la seva totalitat amb un rebuig col·lectiu encara que siguin incontrovertibles, i amb una àmplia determi-

nació per part de la societat a oblidar aquests esdeveniments verificables perquè resulten massa alarmants, massa confusos, massa pertorbadors. Aquesta pràctica no va començar amb la reina Dido, ni va acabar amb ella, tampoc.

Ara examinaré vint-i-cinc exemples històrics diferents de draconació en massa i la seva posterior eliminació de la memòria, que va acabar, evidentment, amb els desconcertants esdeveniments que van tenir lloc aquí, als Estats Units, l'any 1955. La nostra Draconació en Massa, tot i que es reconeix com a insòlita pel que fa al nombre i l'abast, no va ser única en el context de la història mundial. La draconació espontània, pretenc demostrar, no és un fenomen nou. Tot i això, tenint en compte el nombre aclaparador de transformacions l'any 1955, és indispensable que aprenguem dels errors de la història i que seguim un camí diferent. La meua tesi és que cada draconació en massa de la història ha vingut seguida d'un fenomen que anomeno «desmemòria en massa». I, de fet, és aquesta desmemòria, sostinc, el que acaba sent molt més nociu, amb més cicatrius per a la psique i per a la cultura. Encara aniria més enllà, la meua conclusió és que els Estats Units, actualment, es troben enmig d'una altra d'aquestes desmemòries, amb repercussions que es poden tractar i quantificar... i, espero, corregir si es prenen mesures coordinades ja.

«Breu història dels dracs», del catedràtic i doctor H. N. Gantz, publicat originalment als *Annals de Recerca sobre Salut Pública*, pel Ministeri de Sanitat, Benestar i Educació dels Estats Units el 3 de febrer de 1956. Tres dies després de la seva publicació, tots els exemplars, menys aquest, es van destruir.